16/05/2026

Νίκη Παπαγεωργίου: Η επιβίωση, η βασικότερη πρόκληση για τους Χριστιανούς της Μέσης Ανατολής

/ Επικαιρότητα

Σε μια Μέση Ανατολή που μεταβάλλεται βίαια υπό το βάρος πολέμων, γεωπολιτικών ανταγωνισμών και της ανόδου του θρησκευτικού εθνικισμού, οι χριστιανικές κοινότητες της περιοχής βρίσκονται αντιμέτωπες με τη μεγαλύτερη ίσως πρόκληση της σύγχρονης ιστορίας τους: την ίδια τους την επιβίωση. Η Νίκη Παπαγεωργίου, καθηγήτρια Κοινωνιολογίας της Θρησκείας στο Τμήμα Θεολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, μιλά για τη διαρκώς αυξανόμενη μετανάστευση των χριστιανών από τις πατρογονικές τους εστίες, μια

«Έξοδο» που δεν αφορά μόνο τους ίδιους, αλλά μεταβάλλει συνολικά τον πολυθρησκευτικό χαρακτήρα της Μέσης Ανατολής.

Σε συνέντευξή της στο Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων, **με αφορμή το Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο με θέμα «Οι Χριστιανοί της Μέσης Ανατολής. Προκλήσεις και Προοπτικές»**, που διοργανώνεται στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Θρησκεία, Γεωπολιτική και Διεθνής Ασφάλεια» του Τμήματος Θεολογίας, η κ. Παπαγεωργίου, μέλος της Επιστημονικής και Οργανωτικής Επιτροπής του Συνεδρίου, αναλύει πώς οι πολιτικές ανακατατάξεις και η ενίσχυση του πολιτικού Ισλάμ περιορίζουν τον χώρο της θρησκευτικής διαφορετικότητας, καθιστώντας τους χριστιανούς «άλλους» μέσα στις ίδιες τους τις πατρίδες.

Παράλληλα, επιχειρεί να προσεγγίσει θεολογικά το ζήτημα της παραμονής και της μετανάστευσης, υπογραμμίζοντας ότι η χριστιανική εμπειρία ήταν ανέκαθεν συνδεδεμένη με την αίσθηση του «ξένου» και του «παρεπιδήμου», χωρίς αυτό να αναιρεί τη βαθιά ιστορική και πολιτισμική ρίζωση των κοινοτήτων αυτών στη γη όπου γεννήθηκαν και μεγαλούργησαν.

Η κ. Παπαγεωργίου τονίζει ακόμη τον κρίσιμο ρόλο της ακαδημαϊκής έρευνας στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης και στην ανάδειξη της παρουσίας των χριστιανών της Μέσης Ανατολής, επισημαίνοντας τις διεθνείς δράσεις και συνεργασίες της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ. Παρά τις δυσκολίες, παραμένει αισιόδοξη ότι υπάρχει ακόμη χώρος για ελπίδα, αναγέννηση και ουσιαστικό διαθρησκειακό διάλογο –ιδιαίτερα μέσα σε συνθήκες τραύματος και ανισότητας, όπου, όπως σημειώνει χαρακτηριστικά, «τότε είναι που χρειάζεται πιο πολύ ο διάλογος».

Ακολουθεί το πλήρες κείμενο της συνέντευξης της κ. Παπαγεωργίου στο ΑΠΕ-ΜΠΕ:

Ερ.: Ποια θεωρείτε ότι είναι η βασικότερη πρόκληση που αντιμετωπίζουν σήμερα οι Χριστιανοί της Μέσης Ανατολής;

Η βασικότερη πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι χριστιανοί σήμερα είναι, κατά τη γνώμη μου, η επιβίωση. Μετά από σειρά σημαντικών αναταραχών στην περιοχή, οι χριστιανοί υφίστανται σε μεγαλύτερο βαθμό τις πιέσεις των σύγχρονων πολιτικών και γεωπολιτικών εξελίξεων και ως «μέτοχοι» κατά κάποιον τρόπο του δυτικού «χριστιανικού» πολιτισμού νοιώθουν πιο οικεία να μεταναστεύουν σε χώρες της Δύσης, όπου υπάρχουν πνευματικοί δεσμοί ή έχουν δικές τους εγκαταστημένες κοινότητες. Η μετανάστευση των χριστιανών έχει χαρακτηριστεί κατά καιρούς ως

«Έξοδος» από τις πατρογονικές εστίες και για αυτό πιθανόν να έχει πιο μόνιμα και σταθερά αποτελέσματα σε σχέση με τη μετακίνηση άλλων λαών και γι' αυτό δείχνει πιο «απειλητική». Η μετανάστευση των χριστιανών, όμως, δεν επηρεάζει μόνο τους ίδιους τους χριστιανούς, αλλά «φτωχαίνει» και το πολύ-θρησκευτικό πλουραλιστικό πλαίσιο που χαρακτήριζε ανέκαθεν τη Μέση Ανατολή ως πατρίδα των τριών αβρααμικών θρησκειών.

Ερ.: Πώς επηρεάζουν οι γεωπολιτικές εξελίξεις τη βιωσιμότητα των χριστιανικών πληθυσμών στην περιοχή;

Η ενδυνάμωση του πολιτικού Ισλάμ και το εντεινόμενο «παιχνίδι» συγκρουόμενων συμφερόντων και επιρροών στη Μέση Ανατολή επηρεάζει τους χριστιανούς, ως πιο αδύναμους αριθμητικά. Όσο λειτουργούσαν τα κοσμικά κράτη, έστω και με αυταρχικούς κυβερνήτες, οι χριστιανοί είχαν περισσότερες ελπίδες για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους, την ενδυνάμωση της δημοκρατίας και του πλουραλισμού αλλά και τη διατήρηση της θρησκευτικής και σε κάποιες περιπτώσεις εθνοτικής τους ιδιαιτερότητας. Η ενδυνάμωση του θρησκευτικού εθνικισμού αφήνει λιγότερο χώρο στη θρησκευτική διαφορετικότητα και ως κατεξοχήν «άλλοι» αντιμετωπίζονται οι χριστιανοί παρότι γεννήθηκαν σε αυτήν περιοχή και η γη είναι δική τους ή έστω και δική τους.

Ερ.: Σε ποιο βαθμό η ιστορική παρουσία των Χριστιανών σε περιοχές της Μέσης Ανατολής, που βρίσκονται σε κρίση, μετατρέπεται σήμερα από ζώσα πραγματικότητα σε μνήμη υπό απειλή; Και πώς μπορεί να νοηθεί η «παραμονή» ως θεολογική πράξη σε τόπους όπου η μετανάστευση αποτελεί σχεδόν αναγκαστική επιλογή;

Αν μιλήσω θεολογικά, αν και το αντικείμενό μου είναι η Κοινωνιολογία της θρησκείας, θα έλεγα ότι η μετανάστευση γενικώς δεν αποτελεί πρόβλημα. Ο Χριστός χαρακτηρίζεται ως «ξένος» στον κόσμο τούτο, ως πρώτος μετανάστης - για να θυμηθούμε τον αγαπημένο μας, μακαριστό πλέον συνάδελφο Χρυσόστομο Σταμούλη, ο οποίος ανέδειξε αυτή τη διάσταση. Και οι χριστιανοί -ιδιαίτερα των πρώτων αιώνων- βίωναν την παρουσία τους ως πάροικοι και παρεπίδημοι, ως περαστικοί δηλαδή από αυτό τον κόσμο. Από την άλλη όμως, μια παράδοση είκοσι αιώνων δεν την πετάς τόσο εύκολα στον «κάδο» της ιστορίας και για αυτό η Εκκλησία όλους αυτούς τους αιώνες κινείται ανάμεσα στο επίγειο και το ουράνιο, ανάμεσα στην ανάγκη προσαρμογής και στην ανάγκη λύτρωσης, ανάμεσα στην παρηγοριά και την ελπίδα, ανάμεσα στην ιστορία και τα έσχατα. Νομίζω ότι κάπως έτσι βιώνουν οι χριστιανοί της Μέσης Ανατολής σήμερα την πορεία τους (αν και δεν θέλω να μιλήσω για λογαριασμό τους): αγωνίζονται να διατηρήσουν όχι μόνο τη μνήμη τους αλλά και τη ζωντανή παρουσία τους στη γη που γεννήθηκαν,

ανδρώθηκαν, μεγαλούργησαν (στη φιλοσοφία, στην τέχνη, στον πολιτισμό, πέραν της θεολογίας) αλλά και πληγώθηκαν, πολεμήθηκαν, αμφισβητήθηκαν.

Ερ.: Πώς μπορεί η ακαδημαϊκή έρευνα να συμβάλει πρακτικά στη βελτίωση των συνθηκών για τους Χριστιανούς της περιοχής και ποιος ο ρόλος του ΑΠΘ στη μελέτη και υποστήριξη αυτών των κοινοτήτων;

Η ακαδημαϊκή έρευνα έχει το «προσόν» της αμερόληπτης και αντικειμενικής μελέτης και έρευνας. Στην περίπτωση των χριστιανών, αρχικά μελετώντας και ερευνώντας το Χριστιανισμό της Μέσης Ανατολής: την ιστορία, τη θεολογία, την τέχνη που αναπτύχθηκε εκεί και μην αφήνοντας τη λήθη να επισκιάσει τη μακρόχρονη ιστορία τους. Το Αριστοτέλειο γενικότερα, έχει μια δυναμική παγκόσμιας εμβέλειας, που μπορεί να συμβάλλει με τις συνεργασίες του και τις δράσεις του στην ανάδειξη της ιστορίας και της παρουσίας των χριστιανικών κοινοτήτων της περιοχής. Αλλά και η Θεολογική Σχολή -ειδικότερα το Τμήμα Θεολογίας- έχει μια παγκόσμιο δυναμική εμβέλειας και απολαμβάνει της εκτίμησης του ακαδημαϊκού θεολογικού αλλά και εκκλησιαστικού κόσμου σε παγκόσμιο επίπεδο. Ως εκ τούτου, κάνει ήδη πολλές ακαδημαϊκές δράσεις που αφορούν τους χριστιανούς της Μέσης Ανατολής (έρευνα – μεταπτυχιακές και διδακτορικές διατριβές, συνέδρια, συνεργασίες μεταξύ Θεολογικών Σχολών, συνεργασίες με τις τοπικές Εκκλησίες, κλπ.) και σκεφτόμαστε -στο Τμήμα μας τουλάχιστον- με ποιον τρόπο θα ενισχύουμε αυτές τις συνεργασίες και τις ακαδημαϊκές δράσεις.

Ερ.: Τι μπορεί να σημαίνει «ελπίδα» για τους Χριστιανούς της Μέσης Ανατολής σήμερα; Υπό τις παρούσες συνθήκες, είναι ρεαλιστικό να μιλάμε για «αναγέννηση» των χριστιανικών κοινοτήτων στη Μέση Ανατολή ή βρισκόμαστε μπροστά σε μια ιστορική μετάβαση χωρίς επιστροφή;

«Ελπίδα» μπορεί να σημαίνει δυναμικές και ζωντανές κοινότητες, ελεύθερες να αναπτυχθούν κοινωνικά και πολιτισμικά, με σεβασμό των θρησκευτικών τους ελευθεριών, ελεύθερες να λατρέψουν το Θεό τους. Συνήθως είμαι αισιόδοξη και δεν θέλω να πιστέψω ότι δεν θα υπάρξει μέλλον για τους χριστιανούς της Μέσης Ανατολής. Χρειάζεται όμως και διεθνή στήριξη από πολιτικούς, εκκλησιαστικούς και διεθνείς φορείς για να παραμείνουν στον τόπο τους, να επιβιώσουν και να «αναγεννηθούν».

Ερ.: Μπορεί ο διάλογος μεταξύ θρησκειών να παραμείνει ειλικρινής όταν διεξάγεται μέσα σε συνθήκες ανισότητας και τραύματος;

Τότε είναι που χρειάζεται πιο πολύ ο διάλογος! Όταν οι άνθρωποι συμβιώνουν

χωρίς προβλήματα ο διάλογος μπορεί και να περισσεύει, όταν όμως βρίσκονται σε άνισες συνθήκες έντασης, τραύματος, κλπ. τότε είναι αναγκαίος ο διάλογος, περισσότερο από ποτέ.

Ερ.: Υπάρχουν σχέδια για μελλοντικές δράσεις ή συνέχειες αυτού του διαλόγου σε διεθνές επίπεδο;

Προσωπικά δεν συμμετέχω στο διαθρησκειακό διάλογο για να έχω υπόψιν μου συγκεκριμένες μελλοντικές δράσεις και τρόπους συνέχειας, αλλά θεωρώ ότι οι τοπικές Εκκλησίες «πονάνε» και κάνουν προσπάθειες -με όλες τις αδυναμίες που μπορεί να υπάρχουν- να διατηρήσουν ζωντανό το διάλογο μεταξύ τους.
Σοφία Παπαδοπούλου